

#ekspert10

– anbefalinger om 10. klasse fra det alternative ekspertudvalg

Det alternative ekspertudvalg vedrørende 10. klasse, #ekspert10, består af nøgleaktørerne på 10.-klasseområdet:

Danmarks Lærerforening, Skolelederforeningen, Frie Skolers Lærerforening, Frie Skolers Ledere, Landsforeningen af 10. klasseskoler, Danske Erhvervsskoler og -Gymnasier, Danske Gymnasier, Skole og forældre, Ungdomsskoleforeningen, Danske Skoleelever, Efterskoleforeningen, Friskolerne, Danmarks Private Skoler, Frie Fagskoler, Uddannelsesforbundet, UU-Danmark, Danske Gymnasieelevers Sammenslutning, Landssammenslutningen af Handelsskoleelever, Erhvervsskolernes Elevorganisation.

#ekspert10 bidrager med viden og erfaring om 10. klasse

Med udgangspunkt i den praktiske viden og erfaring, som findes i gruppen, ønsker det alternative ekspertudvalg at bidrage til debatten om 10. klasse og til arbejdet i det regeringsnedsatte ekspertudvalg for erhvervsretning af 10. klasse.

Bred almen 10. klasse giver bedre balance i søgemønstrene

#ekspert10 anerkender, at der er behov for en bedre balance i søgemønstrene til ungdomsuddannelserne, da det danske samfund på sigt kan komme til at mangle fagligt uddannet arbejdskraft. 10. klasse bidrager bedst til dette ved at forblive et bredt alment tilbud, som både omfatter boglig og praksisfaglig undervisning. Ved at give eleverne bedre viden om alle ungdomsuddannelser, mulighederne på arbejdsmarkedet, og understøtte deres personlige refleksioner over interesser og talent, vil valget af uddannelse ske på et oplyst grundlag. Derved stiger sandsynligheden for en bedre balance i søgemønstrene.

Desuden bør det pointeres, at 10. klasse alene ikke kan løse de aktuelle udfordringer. Der er behov for mere vejledning og en bedre balance mellem boglige og praksis- og anvendelsesorienterede kundskaber i hele grundskolen og i alle fag og ikke kun i 10. klasse. Tilsvarende har erhvervsskolerne også et ansvar for at styrke deres ungemiljøer og reducere deres elevfrafald.

Variationen i 10. klasses tilbud støtter de unges trivsel og motivation

Der er stor variation i organisering og sammensætning af 10. klasse på tværs af institutioner og tilbud. Det passer til de forskelligartede behov og mangfoldigheden blandt de unge. Muligheden til frit at kunne vælge 10. klasses tilbud er essentiel for de unge, og valget af skole bør så vidt muligt ske på grundlag af personlig interesse, viden og talent. Når de unge har mulighed for at vælge netop det 10. klasses tilbud, som passer til dem, skaber det trivsel og motivation og øger forudsætningerne for at vælge og gennemføre en ungdomsuddannelse.

#ekspert10 har følgende grundlæggende synspunkter om 10. klasse:

- Hensynet til de unge kommer i første række, når indhold og organisering af 10. klasse sættes til debat
- 10. klasse er et frit valg og en rettighed for alle unge
- 10. klasse er først og fremmest et bredt alment tilbud, der både danner og uddanner eleverne
- 10. klasse giver mulighed for fordybelse og personlig afklaring af motivation og interesser samt forbedring af det faglige niveau
- 10. klasse er på samme tid et selvstændigt og institutionsuafhængigt tilbud og et overgangsår, som forbereder eleverne til at foretage et kvalificeret valg mellem de forskellige ungdomsuddannelser
- Variationen og bredden i de mange 10. klassetilbud er en kvalitet, som afspejler de mange forskellige behov hos unge, som vælger 10. klasse
- 10. klasse kan gennem samarbejde med ungdomsuddannelserne omkring vejledning og undervisning klæde eleverne bedre på til at vælge ungdomsuddannelse

Anbefalinger om 10. klasse

Anbefalingerne fra #ekspert10 henvender sig til alle med interesse for 10. klasse, men især til det regeringsnedsatte ekspertudvalg for erhvervsretning af 10. klasse. Derfor er anbefalingerne i det følgende opdelt efter de fire temaer i kommissoriet for ekspertudvalget for erhvervsretning af 10. klasse.

1. Skoleårets indhold

Der er behov for at styrke leder- og lærerfællesskaber i undervisningen på tværs af ungdomsuddannelserne og 10. klasse. Det kan ske gennem forpligtende lærersamarbejde, hvor den pædagogiske rammesætning, faglighed og forventningsafstemning mellem institutionerne og lærerne kan folde sig ud. Helt centralt står, at samarbejdet foregår i en faglig og undervisningsmæssig kontekst og sker med gensidig fagprofessionel respekt.

Der er behov for en mere helhedsorienteret undervisning i 10. klasse med bedre balance mellem de boglige og de praksis- og anvendelsesorienterede kundskaber og færdigheder i alle fag. Anvendelsen af tværfaglige praksis- og projektorienterede forløb bør øges i et samarbejde mellem 10. klasse, uddannelsesinstitutioner, virksomheder og andre aktører. Herunder bør der ske en styrkelse af værksteder og faglokaler eller skabes bedre rammer for at låne faglokaler på ungdomsuddannelsesinstitutionerne.

Det er vigtigt, at elevernes valg af fag, emner og projekter i 10. klasse styrker deres viden indenfor det timeløse emne Uddannelse og Job. Derfor bør det timeløse emne Uddannelse og Job indføres i 10. klasse, som i resten af grundskolen. Uddannelse og Job vil naturligt skabe en sammenhæng med både OSO-opgave og brobygningsforløb og temaundervisningsforløb.

De forskellige 10. klasses tilbud har forskellige regler for deres faglige indhold og sammensætning, som er ændret mange gange over en årrække. I dag er det vanskeligt at få et samlet overblik over reglerne for 10. klasse på tværs af ordninger. Der er behov for en regelforenkling som gør det nemmere at lave 10. klasse og etablere samarbejde om undervisning på tværs af 10. klasses tilbud og mellem skoler, ungdomsuddannelser og det lokale arbejdsmarked.

Det anbefales:

- At der gennemføres en regelforenkling, som gør det nemmere at lave 10. klasse og understøtter mangfoldigheden og samarbejdet på tværs af 10. klasses tilbud, ungdomsuddannelser og det lokale arbejdsmarked.
- At den praksis- og anvendelsesorienterede undervisning styrkes i alle fag.
- At den nuværende brobygning erstattes af mere alsidige muligheder for samarbejder mellem 10. klasse og ungdomsuddannelserne. Undervisere fra begge parter deltager og vurderer elevernes udbytte og uddannelsesparathed.
- At det timeløse emne Uddannelse og job indføres i 10. klasse og der gives bedre muligheder for lærersamarbejde omkring undervisningen og didaktiseringen mellem de obligatoriske fag i 10. klasse og ungdomsuddannelsernes fag.
- At arbejdsmarkedets parter inviteres til en dialog omkring, hvordan der kan ske en styrkelse af erhvervspraktik og samarbejde om åben skole med virksomheder og andre aktører.

2. Uddannelses- og erhvervsvejledning i 10. klasse

Vejledningen bør spille en nøglerolle i bestræbelsen på at øge 10. klasseelevers afklaring, interesse og motivation for at vælge ungdomsuddannelse.

Mangel på arbejdskraft indenfor bestemte fag fremføres ofte som argument for, hvilke uddannelser de unge skal vælge. Men en fremtidig mangel på arbejdskraft er et abstrakt og næppe afgørende argument for valg af ungdomsuddannelse. I stedet er der behov for vejledning og hjælp til at foretage et oplyst og meningsfuldt uddannelsesvalg ud fra den enkeltes motivation og interesse. Gennem flere år er vejledningen i de kommunale UU-centre blevet reduceret kraftigt, og kun de ikke-uddannelsesparate elever har i dag ret til individuel vejledning. Oprettelsen af den nye Kommunale Ungeindsats (KUI) medfører ikke umiddelbart en opprioritering af vejledningen, snarere tværtimod.

De mange besparelser og ændringer på vejledningsområdet har medvirket til at de unge i mindre grad udfordres på deres valg af uddannelse gennem vejledningen. Der er behov for at styrke vejledningen, herunder også samarbejdet mellem 10. klasse og de nye KUI-centre i kommunerne.

Der er behov for et perspektivskifte fra fokus på uddannelsesvalg til fokus på undervisning og læring om valg af ungdomsuddannelse i et samspil mellem vejledning og undervisning, ofte kaldet "karrierelæring". Det betyder kort sagt, at eleverne får bedre udbytte af de personlige oplevelser med praktik og besøg på ungdomsuddannelserne, ved at vejledere og lærere hjælper dem med at reflektere over dette. Karrierelæringen forener på systematisk vis et undervisnings- og vejledningsforløb og klæder eleverne bedre på til at træffe et afklaret og selvstændigt valg af uddannelse. Perspektivskiftet lægger vægt på elevens dannelse og bevidsthed om, hvem man er, og hvilke muligheder man har, så elevernes valg får en positiv indflydelse på deres efterfølgende livsmestring.

Det anbefales:

- At alle elever skal have ret til individuel vejledning, både elever som er uddannelsesparate og elever, som er ikke-uddannelsesparate.
- At der sker en målrettet prioritering og styrkelse af samarbejde mellem lærerne i 10. klasse og vejlederne i den nye Kommunale Ungeindsats (KUI) i alle kommuner
- At der i 10. klasse laves et perspektivskifte fra fokus på uddannelsesvalg til fokus på undervisning og læring om valg af ungdomsuddannelse i et samspil mellem vejledning og undervisning, - ofte kaldet "karrierelæring".

3. Implementering af en 10. klasse rettet mod alle ungdomsuddannelser

Der findes mange lokale varianter af 10. klasseforløb som i større eller mindre grad er rettet mod ungdomsuddannelserne. De mange lokale 10. klassetilbud tager forskud på mere bogligt orienteret undervisning i gymnasiet og mere erhvervsrettet og håndværksmæssig undervisning på en erhvervsskole og de fleste tilbud lægger vægt på elevernes dannelse, interesser og personlige udvikling. Mange steder er der et godt samarbejde mellem 10. klassetilbud og ungdomsuddannelserne. De centralt lovregulerede 10. klassetilbud EUD10 og 20/20-modellen har aldrig fået stor udbredelse, og det er i høj grad på det lokale niveau, at man skal finde gode løsninger på samarbejdet mellem 10. klasse og ungdomsuddannelserne.

Derfor er det nærliggende, at en øget målretning mod de unges efterfølgende valg af en ungdomsuddannelse bør bygge på de eksisterende erfaringer i de forskellige institutioner og sektorer, som udbyder 10. klasse og de lokale løsninger, som findes rundt i landet. Der er en risiko for, at nye centralt fastsatte regler på området kan skade det gode lokale samarbejde og den mangfoldighed, som allerede findes i dag.

Samtidig bør modellen sikre fleksible og individuelle løsninger i rammen for 10. klasses organisering og indhold. Diversiteten og spredningen af 10. klassetilbud på forskellige institutionstyper bør opretholdes for at bevare det pædagogiske miljø, som er til stor glæde for de mange unge, som vælger 10. klasse. Der er behov for differentierede løsninger, som tager hensyn til de geografiske afstande, der kan være til ungdomsuddannelserne.

Det er 10. klasses opgave at inspirere, udfordre og afklare de unge i forhold til alle ungdomsuddannelser og her er de unges frie valg en grundsten. Det frie valg skaber interessebetonede valg og styrker motivationen til at gennemføre en uddannelse.

Det anbefales:

- At en evt. ny 10. klasse bygger på de eksisterende erfaringer og gode eksempler i 10. klassesektoren.
- At der skabes bedre muligheder for samarbejde mellem 10. klassetilbud og ungdomsuddannelser og praktikvirksomheder.
- At alle typer af 10. klassetilbud skal have adgang til at benytte evt. nye muligheder på området.
- At en øget målretning mod ungdomsuddannelserne samtidig gerne styrker de unges frie valgmuligheder mellem forskellige typer af 10. klassetilbud.
- At det geografiske udbud af 10. klasse som minimum bevares og gerne øges i forhold til i dag.

4. Incitamentsstrukturer som understøtter kvalitet

De unges valg af uddannelse skal bygge på oplysning, motivation og interesse, som resulterer i et bevidst personligt valg. De økonomiske rammer for kommuner og erhvervsskoler og gymnasier bør understøtte attraktive ungemiljøer og undervisning med høj pædagogisk og didaktisk kvalitet. Det bør ikke være økonomiske incitamenter for institutioner og offentlige myndigheder, som påvirker de unges valg af uddannelse.

Samtidig er det et problem at erhvervsskoler og gymnasier er blevet udsat for omfattende besparelser gennem det såkaldte omprioriteringsbidrag. Det er vigtigt at alle ungdomsuddannelser har de nødvendige ressourcer til at kunne prioritere og udvikle samarbejdet med de forskellige 10. klasses tilbud. Samtidig er der behov for gensidige forpligtelser mellem institutionerne som sikrer, at lærerne på ungdomsuddannelserne får tid og ressourcer til at indgå i samarbejdet med lærerne fra 10. klasses tilbuddene.

Det anbefales:

- At økonomiske rammer for kommuner og ungdomsuddannelser understøtter attraktive ungemiljøer og undervisning med høj pædagogisk og didaktisk kvalitet
- At ungdomsuddannelserne forpligtes til at prioritere samarbejde mellem lærere på ungdomsuddannelser og lærere i 10. klasses tilbud